

LUDMILA PAPUC - UN DESTIN ÎMPLINIT

Valentina ENACHI

ABSTRACT

The path of life and vocational training followed by Ludmila Papuc crosses two eras with opposite ideas. One of Soviet totalitarianism and the other of transitional capitalism in the Republic of Moldova. It is not easy to make progress in such social-historical conditions, especially if you were educated in a value system, but you live in another axiological universe. But Mrs. Papuc, through all the learning activities in different contexts carried out throughout her life and through self-training, managed to develop competences from a multiple perspective: personal, civic, social and to impose a model of Bessarabian woman of European type with a fulfilled destiny, who went through the laborious process of building a democratic and free personality in the university field

Keywords: *model of Bessarabian woman of European type, democratic and free personality.*

Drumul vieții și al formării profesionale urmat de Ludmila Papuc străbate două epoci cu idei opuse. Una a totalitarismului sovietic și alta a capitalismului de tranziție din Republica Moldova. Nu e ușor să realizezi progrese în astfel de condiții social-istorice, mai ales, dacă ai fost educat într-un sistem de valori, dar trăiești într-un alt univers axiologic. Dar L. Papuc prin totalitatea activităților de învățare în diverse contexte realizate pe parcursul vieții și prin autoformare a reușit să dezvolte competențe dintr-o multiplă perspectivă: personală, civică, socială și să impună un model de femeie basarabeană de tip european cu un destin împlinit, care a parcurs anevoiosul proces de edificare a unei personalități democratice și libere în câmpul universitar.

Fică de oameni gospodari, trecuți prin regim politic autoritar, s-a născut în anul 1953 în satul Magalovo, regiunea Kurgan, Rusia. Se întoarce cu părinții

acasă și absolveste școala medie din satul Balatina, raionul Glodeni, apoi în 1968–1972 își continuă studiile la Școala pedagogică din Lipcani. A început să lucreze de timpuriu, în 1972 fiind angajată educatoare la grupa prelungită a clasei a II-a în școala din sat, la care a învățat și aici își descoperă vocația de pedagog. În anii 1973-1978 urmează Facultatea de Istorie și Pedagogie a UPS „Ion Creangă” din Chișinău, unde de la bun început se afirmă ca un lider autentic al studenților.

L. Papuc alături de colegii de facultate și conducătorul de grupă prof. univ. N. Tudoreanu. Foto din arhiva dlui O. Levițki.

Activitatea pedagogică a doamnei Ludmila Papuc continuă prin angajarea în anul 1978 în funcția didactică de lector la Catedra de pedagogie a Institutului Pedagogic de Stat „Ion Creangă”.

Tânăra profesoară. Chișinău, 1978. Foto din arhiva Universității.

Debutul carierei didactice universitare are loc la Facultatea de Istorie și Pedagogie prin unitatea de curs *Istoria pedagogiei*, despre care foștii studenți, deja profesori consacrați, scriau în 1998 în ziarul *Făclia*: „...tânără și elegantă, inteligentă și gingașă, în anii studenției ne fascina printr-o superioritate neorogantă și originalitatea de a aborda istoria educației. Veneam la prelegerile Domniei sale pentru a savura puritatea morală a unei profesoare transferată parcă din altă dimensiune existențială, ne purta printr-o lume armonioasă, insistând asupra ideii de sorginte socratică vizând afirmarea încrederii în cel ce învață”¹.

În perioada 1985–1988 își face studiile la aspirantură, apoi în 1988 revine la Catedra de pedagogie a Institutului Pedagogic de Stat „Ion Creangă” în funcția didactică de lector superior și rămâne până în prezent fidelă acestei instituții.

În 1988 își ia doctoratul în istorie la Academia de Științe a RSSM. Teza de doctor a vizat problematica dezvoltării învățământului național, fiind coordonată de academicianul Vladimir Țaranov.

Urmează stagii de formare profesională continuă la Academia de Științe Pedagogice din Moscova și la catedre universitare de profil din alte orașe ale URSS.

Schimbările sociale au găsit-o pe Ludmila Papuc la universitate, la Catedra de pedagogie generală cu activitatea didactică la Facultatea de Istorie și Etnopedagogie. Perioada complicată de tranziție, în care a intrat Republica Moldova după 1991, a pus la grele încercări și învățământul superior. Reforma s-a declanșat cu provocări puternice dinspre social și etnocultural. Nevoia de a-și defini dimensiunile etnoculturale au necesitat conturarea unor strategii educaționale în învățământul superior.

În 1995 în urma concursului, L. Papuc este aleasă la postul de șef al Catedrei de pedagogie generală, la care și-a început cariera universitară și, cu anumite întreruperi, este realeasă ulterior încă pentru două termene, fiind manager al acestei catedre până în anul 2011. În 1996 i s-a conferit titlul de conferențiar universitar la Catedra de pedagogie generală, pe care a reconfirmat-o la fiecare cinci ani de activitate didactico-științifică. Nu este ușor să obții susținerea colegilor de catedră și a Senatului universitar într-o comunitate științifico-didactică eterogenă, dar și într-un segment de timp în care au început transformări ale sistemului de învățământ național în baza principiilor Procesului Bologna, care au avut o reinterpretare pronunțată de către actorii din țară.

Șefa de catedră a știut să împace toată lumea în condițiile declanșării discuțiilor aprinse privind viziuni diferite asupra conceperii reformelor, să concentreze în jurul său oameni de calitate în pofida salariilor precare, să creeze la catedră o comunitate cu tradiție și identitate și s-o mobilizeze la reformarea

¹ *Făclia*, 1998, 28 noiembrie.

învățământului superior pedagogic. A promovat valori morale, s-a focalizat pe rezultate, a înțeles și a gestionat situațiile sensibile și complexe marcate de interacțiunea diferitor interese, a avut abilitatea de a asculta și de a optimiza procesul educațional. Datorită rezultatelor obținute pe dimensiunea didactică și științifică, promovării reformelor democratice în învățământul pedagogic, Catedra de pedagogie generală, mai târziu, cu denumirea de științe ale educației, a fost considerată drept una dintre cele mai performante din cadrul universității.

Un factor de dezvoltare profesională ce constituie componenta esențială a activității didactice universitare este cercetarea științifică. Preocupările științifice ale L. Papuc au vizat problematica curriculumului pedagogic universitar. Grație colaborării Catedrei de pedagogie generală și Catedrei de psihologie a UPSC, creării unei echipe eficiente de cercetare (Vi. Pâslaru, I. Negură), în 1997–2000 a fost obținut prin competiție un grant pentru realizarea unui proiect de cercetare coordonat de L. Papuc. Acesta a vizat modernizarea formării psihopedagogice a cadrelor didactice universitare. Cercetarea a permis analiza experiențelor de construcție și dezvoltare curriculară în țară și de peste hotare, a relevat ideile și principiile diriguitoare ale învățământului universitar contemporan. În rezultat, a fost elaborată *Concepția curriculumului psihopedagogic universitar*, materializată în anul 2000 în studiul *Curriculumul psihopedagogic universitar de bază*. Aceasta a creat condiții favorabile, în acea etapă, de a reforma învățământul psihopedagogic universitar din Republica Moldova, care să-și coreleze acțiunile de formare profesională a cadrelor didactice produse în învățământul preuniversitar național. Cercetarea a condus la atingerea rezultatelor în politicile naționale privind învățământul superior pedagogic centrat pe student și proiectarea obiectivelor educaționale, orientată spre dobândirea finalităților de studii și formarea competențelor profesionale. Preocuparea teoretică și aplicativă pentru dimensiunea curriculumului pedagogic universitar a continuat cu monografia *Epistemologia și praxiologia curriculumului pedagogic universitar* (2005). Aceste cercetări au oferit argumente științifice pentru reconceptualizarea componentei formative a curriculumului de formare a cadrelor didactice la nivel național, inclusiv promovarea structurii modificate a *Modulului psihopedagogic* în volum de 60 de credite transferabile, cu unități de curs din domeniul pedagogiei, psihologiei, didacticii disciplinei. Modulul a fost adaptat la necesitățile și la programele de formare de la Facultatea de Istorie și Etnopedagogie.

Activitatea echipei nominalizate mai sus s-a materializat și pe coordonata dezvoltării profesionale continue a cadrelor didactice din învățământul superior, pe dimensiunea pedagogie și psihologie. A fost obținut de la Fundația Soros-Moldova un grant pentru proiectul de sprijinire a formării profesionale continue *Dezvoltarea profesională a tinerilor universitari* (2002–2005). Echipa de implementare a proiectului a fost constituită din cei mai buni profesorii ai Catedrei de pedagogie și psihologie, iar activitatea acestora a permis să se

creeze pentru debutanții în munca de catedră universitară condiții și oportunități în vederea accelerării devenirii profesionale în termeni optimi. Circa 300 de profesori din toate universitățile din Moldova de la diverse programe de formare profesională au fost antrenați în traininguri, mese rotunde, școli de vară, inclusiv lectorii de la catedrele Facultății de Istorie și Etnopedagogie a UPSC au beneficiat de stagii de formare în cadrul *Centrului de Resurse Curriculare pentru Învățământul Superior din Moldova (CRCM)* al universității. Această unitate de formare continuă a cadrelor didactice universitare a reușit să-și câștige un bun renume în mediul academic universitar la nivel național. Echipa a elaborat și două piese curriculare – suporturi didactice în a-i ajuta pe tinerii universitari la proiectarea curriculară a unităților de curs în ideea de a fi eficienți chiar din startul carierei didactice: *Construcție și dezvoltare curriculară*. Partea I. Cadrul teoretic. Partea II. Ghid metodologic (2005).

Pe parcursul anilor 2009–2011 Ludmila Papuc a fost parte din echipa de implementare a proiectului *Dezvoltarea profesională a universitarilor–WETEN*, Programul Tempus, în cadrul căruia au fost organizate traininguri de formare profesională, de care au beneficiat și lectorii din cadrul Facultății de Istorie și Etnopedagogie.

Vizită de studiu, Paris, 1998. Discuții cu profesorii Institutului Universitar de Formare a profesorilor privind modelul de formare a cadrelor didactice în Franța.
Arhiva personală a L. Papuc.

În anii 2010–2013 L. Papuc a participat în echipa de elaborare și implementare a proiectului „*Dezvoltarea curriculumului de formare inițială a cadrelor didactice–TEREC*”, Programul Tempus, organizând activități de formare, mobilități academice, în care au fost incluse și cadrele didactice debutante de la Facultatea de

Istorie și Etnopedagogie. Proiectul a finalizat cu suporturi curriculare menite să constituie un ajutor în proiectarea curriculumului de formare a cadrelor didactice.

Lista lucrărilor publicate conține și alte studii, suporturi de curs, ghiduri metodologice, articole pentru studenți, doctoranzi, cadre didactice școlare și universitare, cercetători din domeniul științelor pedagogice la care L. Papuc este coautor. Menționăm doar unele: *Teoria și praxiologia cercetării pedagogice*. Note de curs. Doctorat. București (2016); *Fundamentele științelor educației*. Suport de curs (2014); *Inițiere în cariera profesională*. Suport de curs (2013); *Proiectarea curriculară în învățământul superior*. Manual pentru cadrele didactice universitare (2011); *Teoria și metodologia instruirii. Didactica generală*. Suport de curs (2010); *Pedagogia învățământului superior*. Suport de curs masterat (2007); *Psihologia învățământului superior*. Suport de curs masterat (2007); *Teoria generală a educației*. Suport de curs (2006) ș.a.

A participat la numeroase congrese, colocvii și alte manifestări științifice internaționale. Menționăm doar cele mai importante: 2013 – Simpozion internațional *Cultura profesională a cadrelor didactice*, Chișinău; 2011 – Conferință internațională *Dezvoltarea curriculumului de formare inițială a cadrelor didactice*, Chișinău (Proiect Tempus); 2010 – Conferință internațională *Consiliere psihologică și educațională*, Piatra Neamț, România; 2009 – Conferință internațională *State of the art in teaching methodologies*, Chișinău; 2008 – Simpozion internațional *La Responsabilita sociale dell' Universita per le Professioni*, Padova, Italia; 2008 – Conferință internațională *Edu-Word. Educația față în față cu problematica lumii contemporane*, Pitești, România; 2007 – Simpozion internațional *Psihologie și societate: actualități în psihologia aplicată*, Iași, România; 2007 – Simpozion internațional *Dimensiuni calitative ale profesionalizării pentru cariera didactică*, Bacău, România; 2007 – Conferință internațională *Teoria și practica gestionării proceselor pedagogice*, Odessa, Ucraina; 2007 – Simpozion internațional *Revoluția învățământului universitar: globalizarea și individualizarea – privire retrospectivă*, Odessa, Ucraina; 2007 – Conferință internațională *Psihologie și societate: actualități în psihologia aplicată*, Iași, România; 2007 – Conferință internațională *Eco Media. Dimensiuni calitative ale profesionalizării pentru cariera didactică*, Bacău, România; 1998 – Conferință internațională *Învățământul superior în secolul XXI: viziune și acțiuni*, UNESCO, Paris, Franța.

Organiza entuziasmat conferințe internaționale atunci când salariile erau extrem de mici și era un lux să îți dăruiești timpul activităților gratuite. Ea însă persevera. Doar în anii 1999–2006 a organizat cu mult tact, insistență, disciplină și dăruire profesională șapte conferințe internaționale în cadrul Universității Pedagogice.

A promovat imaginea Universității Pedagogice în lume prin prezența sa la seminare și stagii de formare: Universitatea Central Europeană, Budapesta, Ungaria; Institut Universitaire de formation des maîtres. Paris, Franța; Milenium Seminar *Women building democracy 2000*. University College, Dublin, Ireland

Seminar internațional *Democracy in the Danish School*. Copenhaga, Danemarca; Practices Workshop *Renewing education through best leadership practices*, Bozeman, Universitatea de Stat din Montana, SUA; Scuola di specializzazione interateneo per la formazione degli insegnanti, Venice. Italia, Ca'Foscari University of Venice. Italia; Seminar internațional, Otto Beisheim School of Management, Dusseldorf, Germania; Training internațional *Viitoarea generație de profesori universitari*, Universitatea din Luxemburg; Facultatea de Arte și Educație, Luxemburg; Seminar internațional *Cercetarea în științele sociale-perspective*, Universitatea din Amsterdam, Olanda; Seminar internațional *Formarea cadrelor didactice*, Universitatea Aveiro, Portugalia. Cu suportul dnei L. Papuc mai multe delegații din centre universitare europene și SUA au întreprins vizite, au organizat expertize și activități de formare la Universitatea Pedagogică de Stat „I. Creangă”, cu care s-au încheiat acorduri de colaborare.

L. Papuc a promovat conceptul modern de educație universitară, care are în centru participarea activă și, deci, interesul direct sau indirect al studentului în procesul propriei formări profesionale și care stabilește drept prioritar pentru tehnologiile educaționale principiul dialogului cultural și al cooperării interumane, conform căruia studentul este tratat în calitate de partener al profesorului în realizarea actului de comunicare/studiu/formare. A pledat pentru reabilitarea instruirii academice universitare în mediul nostru, pentru necesitatea, uneori, de a sfida radical unele tradiții și de a promova cele mai utile și eficiente tipuri de învățare socială cunoscute în lumea modernă. La Facultatea de Istorie a fost proiectat și, la faza operațională produs de activitatea studenților și profesorului, un nou curriculum de formare profesională, care era chemat să răspundă demersului educațional modern pentru schimbarea mentalității la nivel ontologic general la unitățile de curs ale pedagogiei. A coordonat teze de licență în formula integrată, teze de master la programul *Didactica disciplinelor istorice* în cadrul Facultății de Istorie și Geografie, dar și la programul de master *Educație pentru carieră universitară*, la care și-au făcut studii lectorii debutanți de la facultate. Studenții facultății au apreciat specificul demersului didactic al L. Papuc. Aceasta a insistat pe schimbarea accentului privind rolul cadrului didactic și a devenit pentru studenți facilitatorul învățării, cu roluri manageriale și academice, începând cu crearea predispoziției, climatului, clarificarea obiectivelor educaționale, finalităților preconizate și terminând cu considerarea profesorului ca resursă flexibilă ce poate fi abordată și utilizată. Una din regulile importante de care se ținea cont la prelegeri, seminare, dar și în activitatea individuală extracurs a studenților era luarea în calcul a orientărilor valorice, intereselor și preocupărilor studenților.

A pledat pentru adevărul istoric în abordarea fenomenelor pedagogice, a istoriei pedagogiei naționale. Acum aceasta pare firesc, pe timpuri trebuia să dai dovadă de curaj civic.

Doamna Papuc a coordonat 12 teze de doctorat pe diverse teme din științele pedagogice.

Pentru merite deosebite în dezvoltarea învățământului superior, Ludmillei Papuc în anul 2010 i s-a acordat Medalia „Meritul Civic” și în anul 2012 i s-a conferit titlul onorific „Om emerit”.

Vizită de studiu la Universitatea de Stat din Montana, SUA, 2001.
Înmănarea diplomei de stagiu. Arhivă personală a L. Papuc.

Trebuie menționat faptul că, deși a avut realizări, viața ei nu întotdeauna i-a fost loterie câștigătoare. Menționez doar câteva: în anii studenției, fiind fiica unor gospodari deportați era tratată adeseori cu suspiciune; a avut și probleme de sănătate, însă niciodată nu s-a plâns. Distanța mare pe care a parcurs-o începând cu regiunea Kurgan până la a deveni titular la o catedră universitară a fost dificilă și a necesitat foarte multă muncă, perseverență, dar visul până la urmă s-a dovedit a fi o realitate.

Fiind pensionară este tot atât de activă și energică. Din anul 2014 i se prelungește contractul individual de muncă. Ține cursuri la licență, la două programe de master, la școala doctorală, coordonează activitatea științifică a doctoranzilor, este membru a două Seminare științifice de profil și a Consiliului pentru Dezvoltare Strategică Instituțională din cadrul UPSC.

Personalii

Am cunoscut-o pe Ludmila Papuc cu 40 de ani în urmă într-o toamnă frumoasă la facultate, când devenisem studentă la istorie. Era cu Nicolae Chicuș, Oleg Levițki, Alexandru Furtună, pe atunci studenți, azi nume notorii din spațiul universitar și academic din republică.

Nu voi uita niciodată impresionantele ședințe ale cenacelor, unde era prezentă Ludmila.

Încă din anii de studenție L. Papuc devenise o prezență activă, a cărei opinie era luată în considerare. Uneori era dură în luările ei de cuvânt, dar binevoitoare.

Prin ceea ce a realizat de-a lungul vieții și mai continuă să realizeze, Ludmila Papuc reprezintă un caz de succes, un destin al unei femei împlinite atât în plan social, cât și personal. Pentru tineri Ludmila Papuc este exemplul demn de urmat al unei fete ambițioase din nordul Moldovei, care prin muncă asiduă, insistență, perseverență a realizat un vis – a devenit un cadru didactic performant, un nume apreciat în cercetarea pedagogică, un manager preferat de colegi și studenți, doctoranzi, a reușit să-și construiască o carieră universitară demnă de apreciere, o familie bună și să demonstreze verticalitate profesională și civică.

Am văzut-o pe Ludmila uneori obosită, dar tot timpul frumoasă și niciodată invidioasă (cum se mai întâmplă pe la noi). La întrebarea: „Ce oameni vă pot servi drept exemplu de tact pedagogic, de profesionalism și eleganță?”, studenții cu care am lucrat au răspuns în proporție de 90 la sută – „Profesoara Ludmila Papuc.”